

Gyerekek! Ezen a héten nem küldök nyelvtan tananyagot, csak irodalmat. Arra számítok, hogy jövő héten már találkozunk, így szeretném, ha Mikszáth pályájáról a vázlat bekerülne a füzetekbe. Tehát ne lepődjete meg, ha nyelvtanból is ugyanezt a vázlatot csatolom! Ezért hosszabb most az irodalom. A feladat: lemásolni mindent az irodalom füzetbe!

Az a fekete folt

1. A mű rövid cselekménye (**Házi feladatként mindenki leírta már.**)

2. Elemzés

a) Keletkezése

- 1881-ben jelent meg a Tót atyafiak c. kötetben
- a 4 hosszú elbeszélés közül a legismertebb

b) Cím értelmezése

- a mű címe a történet végére utal, ezáltal feszültséget kelt az olvasóban

c) Műfaja

- elbeszélés (kisregény): **Olyan epikus alkotás, amely terjedelmét tekintve hosszabb a novellánál, de rövidebb a regénynél.**
- a novella narrátora E/3 személyű, mindentudó elbeszélő → **Olyan narrátor, aki E/3-ban beszél, ismeri a szereplők gondolatait, akaratát, kapcsolatait.**

d) Témája

- Mikszáth egy társadalmi réteget mutat be → irodalmunkban elsőként a parasztságot helyezi főszerepbe
- vizsgálja a szegények alárendelt helyzetét, a becsület, lelkiismeret kérdését
- egy apa bűne és bűnhődése
- a címben szereplő fekete folt a műben metaforává válik

e) Helyszín, idő

- a helyszín a Felvidék, a brezinai völgy
- a történet kb. egy hét eseményeit foglalja össze
- az elbeszélő utalásaiból a távoli múlt is megelevenedik

f) Stílusa

- a mű a romantika és a realizmus határán áll, mindkét stílus jegyeit magán viseli
- romantikus jellemzők:
  - lányszöktetés
  - téma
  - ellentétek
  - Anika jelleme
- realista jellemzők:
  - a táj ábrázolása
  - Olej Tamás jelleme – lélekábrázolás

g) Szerkezete

- alaphelyzet (expozíció): a helyszín és a bacsa jellemzése. Két nézőpontból is megismerjük a főszereplőt → a külső szemlélők, a falubeliek szerint mogorva, érzéketlen ember. Valójában azonban érzékeny, sérült lelkű férfi.

- bonyodalom: Taláry Pál megjelenése, elcsábítja Anikát
- kibontakozás: a herceg látogatásai. A 4. napon tisztességtelen ajánlat → a birtokot ajánlja a lányért Olejnek. Olej meginog → később megbánja.
- tetőpont: Olej felgyújtja az aklot, majd elhagyja a vidéket.
- megoldás: azóta nem nő fű az akol helyén → fekete folt marad ott

h) Szereplők jellemzése

- Olej Tamás: befelé forduló alkat, érző szívű, gondos apa, munkáját kifogástalanul végzi. A gazdagság egy pillanatra megszedíti → nagy árat fizet, elveszíti a lányát.
- Anika: naiv, egyszerű, ártatlan, 16 éves lány. Beleszeret a hercegbe, nem lát át aljas szándékán.
- Taláry Pál: ifjú herceg. Jellemét az elbeszélő elnagyoltan ábrázolja. Gátlástalan és ravasz. Taktikával szerzi meg magának Anikát szeretőnek. (királynő ↔ királyné)

i) Nyelvezete

- a népiesség a mű nyelvezetében is megjelenik
- népszokások, babonák ábrázolására is szolgál
- közvetlen, élő beszédhez hasonló a mű nyelvezete
- tájnyelvi szavak használata
- beszédük jellemzi a szereplőket → a herceg határozottan beszél, Anika félve, gyakoriak a félbehagyott mondatok

j) Értelmezése, mondanivalója

- a bűnt bűnhődésnek kell követni
- minél nagyobb a bűn, annál komolyabb a büntetés
- a fekete folt a műben metaforává válik → nemcsak a tűzvész utáni foltot jelenti, hanem Olej becsületén esett foltot is
- a fekete folt ott marad, akárcsak Olej lelkén a folt, hiszen önmagunk elől nincs hová menekülni
- Olej Tamás büntetése súlyosabb a halálnál, együtt kell élnie rossz döntése következményeivel → eladta a lányát, a becsületét
- ➔ ebből a szempontból párhuzamba állítható Szophoklész Antigoné c. tragédiájának szereplőjével, Kreón királlyal, Katona József Bánk bánjával, illetve Arany János Ágnes asszonyával

A jó palócok (1882)

1. A kötet jellemzői

- 1882-ben jelent meg második prózai kötete
- a kötet történeteiben örökíti meg Mikszáth szülőföldjének babonáit, népi hiedelmeit, figuráit
- a cím megjelöli a kötet főszereplőit, a palócokat
- műfaja: novelláskötet, novellaciklus → **Olyan irodalmi mű, amely novellák füzére, rendszere. A történeteket összekapcsolja a közös szereplők, az azonos helyszínek.**
- a kötet 15 rövid novellát tartalmaz, amelyek lazán kapcsolódnak egymáshoz
- a szereplők a palócok, barátságos, közvetlen emberek
- fontos szerepe van az életükben a babonának, a hitnek, hiedelmeknek
- a kötet figurái paraszti származásúak, egyszerű észjárású, őszinte, naiv emberek

- a történetek közös jellemzője a tömörség, sejtelmesség, kihagyások → homályos részletek
- stílusa: a romantika és a realizmus határán áll
- a kötet novellái pl.: A néhai bárány, Timár Zsófi özvegysége, Bede Anna tartozása

Hallgassátok meg a novellát! https://www.youtube.com/watch?v=04zi_0t13Ek
 A novella szövegét itt találjátok: <https://mek.oszk.hu/00900/00950/00950.htm#2>

2. Bede Anna tartozása

a) Keletkezése:

- 1882-ben jelent meg A jó palócok c. novellagyűjteményben
- a történet középpontjában bűn – bűnhődés motívuma és a népi babona találkozása áll

b) Cím értelmezése

- ténamegjelölő
- ugyanakkor megtéveszti az olvasót → sokáig azt hisszük, hogy a főhős Bede Anna (pedig Erzs)

c) Műfaj: novella → rövid, tömör, általában csattanóra végződő kisepikai műfaj. Korlátozott cselekményt mond el, kevés helyszínen játszódik, kis időt ölel fel, kevés szereplőt mozgat.

- az elbeszélő E/3 mindentudó

d) Helyszín, idő:

- a helyszín egy tárgyalóterem, a bíróság
- nem követjük végig a teljes eseménysort, csak annak egy kiragadott részletét
- a tárgyalás utolsó fél óráját látja az olvasó → a cselekményszálnak csak egy része
- a természet leírása követi, kifejezi az emberi érzelmeket, kapcsolatokat → tél, jégvirágok, fagy

e) Stílusa:

- alapvetően romantikus → jellemábrázolás, népiesség, nyelvezete, népi, paraszti réteg ábrázolása, babona (nem lehet a halottat a túlvilágra adósággal küldeni), váratlan fordulat, az érzelmek nagy szerepe.

f) Szereplők jellemzése

- Bede Erzs: a mű végéig nem derül ki a személye. Szép, fiatal, egyszerű, félénk lány. Lelkiismeretes és becsületes teremtés. Önfeláldozó, romantikus nőalak. Az elbeszélő csak a pozitív tulajdonságairól beszél → a romantika jellemzője
- Bede Anna: ő a címszereplő. A cselekmény kezdetekor már halott, mégis körülötte forognak az események.
- bírák: kezdetben ridegek, a törvényt képviselik. Fokozatosan megengednek, előtérbe kerülnek emberi vonásaik. A történet csattanóját éppen az adja, hogy a bírák az emberség szavával felülírják a törvény írott betűjét → megérinti őket Erzs áldozata, hazudnak a kedvéért, hogy a nővére nem bűnös

Mikszáth dzsentriábrázolása

1. Általános jellemzők, írói módszerek

- Mikszáth nagyepikájának egyik témája a társadalombírálat, a dzsentrik életének ábrázolása
- írói módszere az apró tények, feleslegesnek tűnő részletek felsorolása
- legfontosabb eszköze, akárcsak Jókainak, az anekdota
- nagyregényei a romantika kelléktárát alkalmazzák
- ilyen regénye pl. a Beszterce ostroma

2. Beszterce ostroma (1895)

- Pesti Hírlap folytatásokban közölte 1894-ben
- Alapjaiban megtörtént esemény → képviselőtársától hallotta
- megjelennek benne a jellegzetes Mikszáth-hőstípusok →
  - a) úri svihák: **szlovák eredetű szó, jelentése szélhámos, megbízhatatlan ember. A regényben a Behenczy család. Típikus dzsentrik, bukott nemesek, akik ragaszkodnak régi életük kiváltságaihoz → általában csalással érik el.**
  - b) magyar Don Quijote: **Utalás a spanyol regényíró, Cervantes regényének főhősére. Mikszáth művében Pongrácz István tölti be ezt a szerepet. Közös bennük, hogy mindketten hátat fordítanak a jelennek, egy letűnt világhoz ragaszkodnak. Míg azonban Don Quijote-t állandóan figyelmeztetik a valódi világ hibáira, addig a magyar Don Quijote-val együttműködik a világ, mindenki együtt játszik vele.**